

Taskuopas työelämään

Tarkista onko työ sopimuksessasi

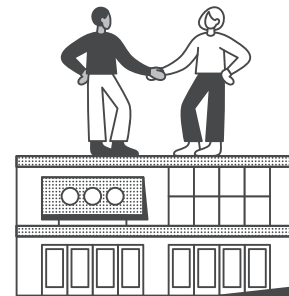
- Työnantajan ja työntekijän nimi.
- Päivä jolloin työ alkaa sekä noudatettava työaika.
- Onko työssä koeaika ja kuinka pitkä se on?
- Onko työ vakituinen vai määräaikainen vai onko kyseessä työharjoittelu?
- Missä työtä tehdään?
- Mitkä ovat työtehtäväsi?
- Kuinka paljon työstä maksetaan palkkaa?
- Päivä, jolloin palkka maksetaan.
- Työaika eli kuinka monta tuntia töitä tehdään.
- Vuosiloman kertyminen.
- Irtisanomisaika.
- Mitä työehtosopimusta työssäsi noudatetaan?

Työsopimuksessasi voi olla myös muita tärkeitä työehtoja tai kyseessä voi olla esimerkiksi vuokratyö. Lue lisää **Työelämänpelisäännöt.fi**

Työsopimuksessa määritellään, millä ehdoilla töitä tehdään. Se on juridisesti sitova eikä siinä sovittua voi muuttaa tai purkaa yksipuolisesti. Jos esimerkiksi töiden järjestelyissä tai palkanmaksussa tulee ristiriitatilanne, ensimmäisenä katsotaan, mitä on yhdessä sovittu.

Tee aina työ sopimus kirjallisena. Suullinenkin on sitova, mutta sen todistaminen on hankalampaa. Jos et ymmärrä työ sopimuksessa jotain kohtaa, kysy mitä se tarkoittaa. Voit myös pyytää sopimuksen mukaasi ja näyttää sitä vaikka vanhemillesi tai työpaikan luottamusmiehelle.

Muista selvittää asiat, ennen kuin allekirjoitat, sillä sen jälkeen sisältöä on hankala muuttaa.

Moni työhön liittyvä asia perustuu sopimiseen

Monet työelämän pelisäännöt on sovittu jo etukäteen esimerkiksi laissa tai työehtosopimuksessa.

Työnantajan on noudatettava niitä. Jos asiassa on epäselvyyttä, kysy työnantajalta, luottamusmieheltä tai ammattiliitosta, onko työpaikkasi velvollinen noudattamaan jonkun alan sopimusta ja miten asia menee sen mukaan. Noin 80 % työntekijöistä on jonkun työehtosopimuksen piirissä.

Laki antaa yleensä vähimmäistason, jota kaikkien työntajien on noudatettava.

Työehtosopimus koskee tietyn alan työntajia. Sieltä tulee esimerkiksi minimipalkka ja monesta asiasta on työntekijän näkökulmasta sovittu lakia paremmin (ks. sivu 7). Työehtosopimus on ammattiliiton ja työnantajaliiton neuvottelutulos.

Työsopimus on taas sinun ja työnantajasi välinen sopimus siitä, millä ehdoilla ja miten teet töitä, mutta sen vähimmäisehdot määräytyvät lain ja työehtosopimusten mukaan. Voit sopia aina paremmin kuin mitä laki ja työehtosopimus määrittävät, mutta huonommin ei voi sopia.

Luottamusmies tietää ja tuntee työehtosopimuksen määräykset ja osaa auttaa sinua mahdollisissa ongelmatilanteissa. Liiton jäsenenä voit aina kääntyä luottamusmiehen puoleen.

Työaika ja palkka

Säännöllinen työaika on lain mukaan enintään 8 tuntia päivässä ja 40 tuntia viikossa. Tästä ylimenevä on ylityötä. Työehtosopimuksessa on voitu sopia lyhyemmästä työajasta. Sinun kuuluu saada työvuoroluettelo vähintään viikkoa ennen listaan merkityn ensimmäisen vuoron alkua. Kun lista on julkaistu, sitä ei voi yksipuolisesti enää muuttaa.

Jos teet yli 6 tuntia töitä, sinulle kuuluu yleensä vähintään puolen tunnin mittainen ruokatauko. Ruokatauko tulee laista ja on palkatonta aikaa, jolle työehtosopimuksessa ole sovittu toisin. Sinulle voi kuulua myös ns. kahvitaukoja, jotka ovat työaikaa. Niistä on usein sovittu työehtosopimuksissa.

Jos työvuorot osuvat viikonloppuihin tai iltoihin, niistä tulee yleensä lisiä. Laki määrää sunnuntaikorvauksen ja ylityökorvaukset, mutta työehtosopimus määrittää palkka-asioissa suurimman osan, kuten lauantailisän ja yötyölisän. Tarkista palkkalaskelmasta, että lisät on maksettu sinulle oikein.

Esimerkki siitä, mitä työehtosopimus ja lainsäädäntö takaavat palkkaasi matkailu-, ravintola- ja vapaa-ajanpalveluiden toimialalla vuonna 2022.

	Työehtosopimus	Lainsäädäntö
Minimipalkka	Minimipalkka	Ei
Iltatyölisä (klo 18:00–24:00)	1,33 €/tunti	Ei
Yötyölisä (klo 24:00–06:00)	2,25 €/tunti	Ei
Sunnuntai ja arkipyhätyö	100 %	Arkipyhien osalta ei
Arkipyhän aattona klo 15:00 jälkeen	50 %	Ei
Ylityö	50 % / 100 %	Määrätty työaikalaisa
Sairasajan palkka	10–56 kalenteripäivää	Heikompi määrittys

Tarkista alle 18-vuotiaiden työaika
www.työelämänpelisäännöt.fi

Sairastuneena levätään

Sairaana työskentely on vaarallista sinulle, työkavereille ja työturvallisuudelle, joten älä mene sairaana töihin. Kun menet uuteen työpaikkaan, selvitä, miten esihenkilö haluaa sinun ilmoittavan mahdollisesta sairastumisesta. Selvitä myös, minkälainen työterveyshuolto työpaikallasi on. Jokainen työntekijä on oikeutettu työterveyteen.

Sairausajan työtunteja ei tarvitse tehdä myöhemmin. Sinulla on oikeus saada palkka sairastumispäivää seuraavilta yhdeksältä arkipäivältä. Jos olet ollut töissä vähintään kuukauden, saat koko palkan. Jos olet ollut töissä alle kuukauden, saat puolet normaalista palkastasi. Yleensä työehtosopimuksessa on sovittu paremmin. Silloin saat täyden palkan useammalta päivältä. Jos olet sairaana yli 10 päivää, Kela maksaa sinulle sairauspäivärahaa.

Lue lisää oikeuksistasi
www.työelämänpelissäännöt.fi

Miten työsuhde päättyy tai päätetään?

Koeajalla kumpi tahansa voi purkaa työsopimuksen ilman irtisanomisaikaa. Sen jälkeen sekä työntekijän että työnantajan on noudatettava irtisanomisaikaa. Jos sopimus on määräaikainen, sitä ei voi yksipuolisesti irtisanoa.

Koeaika voi olla maksimissaan puoli vuotta tai alle vuoden kestävässä määräaikaisessa työsuhteessa korkeintaan puolet työsuhteen kestosta. Työehtosopimuksissa voi olla sovittu myös lyhyemmästä koeajasta.

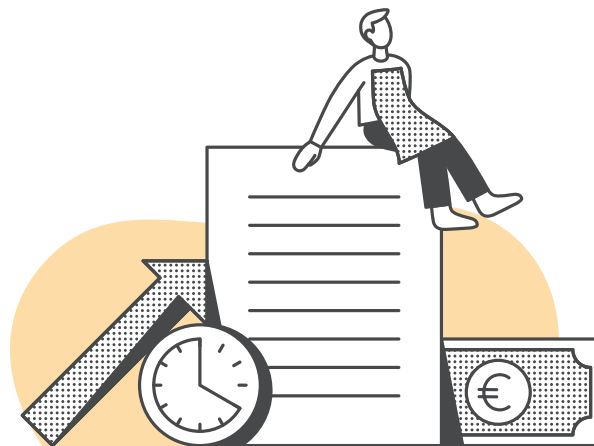
Työntekijä ei tarvitse syytä irtisanoutumiseen, mutta työnantajalla täytyy olla peruste. Irtisanomisen syynä voi olla:

- **työntekijästä johtuva syy, kuten jatkuva myöhästyminen töistä tai työn tekeminen huonosti.** Ennen irtisanomista työnantajan täytyy pääsääntöisesti antaa työntekijälle varoitus ja mahdollisuus korjata tapansa.
- **tuotannollinen tai taloudellinen syy.** Tällöin esimerkiksi yrityksen kannattavuus on laskenut, kun esimerkiksi tuotteita tai palveluja ei osteta ja yrityksen rahatilanne on huono ja joudutaan turvautumaan irtisanomisiin.

Muista, että sinulla on oikeus ottaa tukihenkilö mukaan, jos työnantaja haluaa antaa sinulle varoituksen tai irtisanomisilmoituksen. Tukihenkilö voi olla vaikka työsuojeluvaltuutettu. Työt eivät lopu heti irtisanomisen tai irtisanoutumisen jälkeen, vaan kummassakin tapauksessa tulee ensin irtisanoutumisaika, jonka aikana työt jatkuvat normaalisti.

Lue lisää ja tarkista irtisanomisajat
www.työelämänpelisäännöt.fi

Työttömyyden kohdatessa, muista ilmoittautua TE-toimistoon ja hakea työttömyyskorvausta. Jos irtisanoudut itse ilman pätevää syytä ja jätät työttömäksi, et saa heti työttömyyskorvausta, vaan karenssin.

Työelämänpelisäännöt.fi

On ihan normaalia, ettei työelämään siirtyessä tiedä sen kaikkia toimintatapoja tai mitkä ovat omat oikeudet ja velvollisuudet. Olemme kehittäneet avuksesi www.tyoelamanpelisaannot.fi -palvelun. Sen sisällöstä vastaa Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK, joka tuntee syvällisesti sekä työelämän lainsäädännön että sen arjen.

- Konkreettisia neuvoja työelämän eri tilanteisiin.
- Työelämän termit ja tavat tutuiksi.
- Tärkeää tietoa suomalaisesta työelämästä 23 kielellä.
- Mahdollisuus kysyä neuvoja henkilökohtaisesta työsuhdeneuvonnasta.
- Opettajille ja opoille opetustyötä helpottavaa materiaalia.
- Tietoa ja apua jos kohtaat hyväksikäyttöä työelämässä.
- Ohjeita nuoren työntekijän palkkaamiseen.

[type.sak.fi](https://www.instagram.com/type.sak.fi)

[@tyoelamanpelisaannot](https://www.youtube.com/@tyoelamanpelisaannot)

